



माध्यमिक शिक्षा मण्डल, मध्यप्रदेश, भोपाल 2018

20 पृष्ठीय

परीक्षार्थी द्वारा भरा जावे ↓

परीक्षा का विषय	विषय कोड	परीक्षा का माध्यम
संस्कृत	5 1 2	हिन्दी

परीक्षक तीसरे को निशान ↓ से चिह्नित कर लेंगे

पुस्तिका का क्रमांक

अंकों में परीक्षार्थी का रोल नम्बर

- 1 8 3 4 2 7 7 9 6

ने से

एक दो तीन चार दो सात सात नौ छः

BOARD OF SECONDARY

उदाहरणार्थ

1	1	2	4	3	9	3	6	8
एक	एक	दो	चार	तीन	नौ	पांच	छः	आठ

क :- पूरक उत्तर पुस्तिकाओं की संख्या अंकों में शब्दों में

ख :- परीक्षार्थी का कक्ष क्रमांक

ग :- परीक्षा का दिनांक

परीक्षा का नाम एवं परीक्षा केन्द्र क्रमांक की मुद्रा

NSC EXAM. केन्द्र क्रमांक 341012

पर्यवेक्षक का नाम एवं हस्ताक्षर

केन्द्राध्यक्ष/सहायक केन्द्राध्यक्ष के हस्ताक्षर

Sheetal P/S Manpur

[Signature]

परीक्षक एवं उपमुख्य परीक्षक द्वारा भरा जावे ↓

प्रमाणित किया जाता है कि मूल्यांकन के समय पूरक उत्तर पुस्तिकाओं की संख्या उपरोक्तानुसार सही पाई होले क्राफ्ट स्टीकर क्षतिग्रस्त नहीं पाया गया तथा अन्दर के पृष्ठों के अनुरूप मुख्य पृष्ठ पर अंकों की प्रविष्टि एवं अंकों का योग सही है।

निर्धारित मुद्रा : नाम, पदनाम, मोबाईल नम्बर, परीक्षक क्रमांक एवं पदांकित संस्था के नाम की मुद्रा लगाएँ।

उप मुख्य परीक्षक के हस्ताक्षर एवं निर्धारित मुद्रा: परीक्षक के हस्ताक्षर एवं निर्धारित मुद्रा

[Signature]
 भार. एस चौहान
 पं. क्र. 581004019

[Signature]
 581004415

श्रीमती कुसुम पंकेरी
 पं. 581004181

केवल परीक्षक द्वारा भरा जावे।		
प्रश्न क्रमांक	पृष्ठ क्रमांक	प्रश्नों में
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
कुल प्राप्त अंकों में		

Laser/Inkjet/Copier Label

10x16

A4-115 89.1x2

परीक्षार्थी द्वारा भरा जावे

केन्द्राध्यक्ष/सहायक केन्द्राध्यक्ष एवं पर्यवेक्षक द्वारा भरा जावे

परीक्षक एवं उपमुख्य परीक्षक द्वारा भरा जावे

1/2/5



+



योग पूर्व पृष्ठ

पृष्ठ 2 के अंक

कुल अंक

[illegible]

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. ५ का उत्तर -

- क) ii) महा + औषधिः ।
 ग) iv) गुणस्वरसन्धिः ।
 घ) iii) व्यङ्ग्यचारः ।
 ङ) iii) अत्याचारः ।
 झ) iii) पता ।

B
S
EB
S
E

प्रश्न क्र. ६ का उत्तर :-

- क) ii) कर्मधारयः ।
ख) ii) चन्द्रशेखरः ।
ग) ii) वागेन हतः ।
घ) iv) अङ्घ्रि ।
ङ) i) सम् ।

Q10400182 .7E.9



प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. 3 का उत्तर :-

- क) ii) लृट् ✓
 ख) ii) मध्यमपुरुषः ✓
 ग) i) शकृच्चनम् ✓
 घ) ii) लभ् ✓
 ङ) iii) इव ✓

B
S
E

प्रश्न क्र. 4 का उत्तर :-

- क) iii) मनुष्य ✓
 ख) i) क्त ✓
 ग) i) स्मरणीयम् ✓
 घ) i) टाप् ✓
 ङ) iii) कर्तव्यः ✓

प्रश्न क्र. 5 का उत्तर :-

- i) यशः ✓
 ii) वारिधिरैः ✓
 iii) सप्तहोता ✓
 iv) तनयं ✓
 v) आत्मा ✓
 vi) लघुत्वं ✓ (अतिरिक्त)

4



+



=



योग पूर्व पृष्ठ

पृष्ठ 4 के अंक

कुल अंक



प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. 6 का उत्तर :-

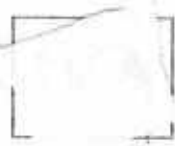
- i) मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ।
 ii) वृक्षस्य आधारश्रुता श्रुमाता ।
 iv) रघुः कुवेरात् हेमराशिम् लब्धवान् ।

B
S
E

प्रश्न क्र. 7 का उत्तर :-

क्र.	शब्दः	विभक्ति :	वचनं	उत्तरं
i)	पितृ	तृतीया	एकवचनं	पित्रा
ii)	राजन्	षष्ठी	द्विवचनं	राज्ञोः
iii)	अस्मद्	सप्तमी	बहुवचनं	अस्मासु

5



+



=



योग पूर्व पृष्ठ

पृष्ठ १ क अंक

कुल अंक

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. ४ का उत्तर :-

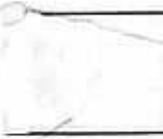
शब्दः	विभक्तिः	वचनम्
महाम्	चतुर्थी	एकवचनम्

प्रश्न क्र. ७ का उत्तर :-

B
S
E

- क) मध्यप्रदेशस्य नगरीयं सम्बद्धौ आस्ताम् ।
- i) मध्यप्रदेशस्य विद्विषानगरी पौराणिकी ऐतिहासिकी च वर्तते ।
- ii) पूर्वस्मिन् काले विदिशा नगरीः 'भेलसा' इति नाम्ना सुविख्याता आसीत् ।
- iii) पुरा विद्विषानगरी समुन्नतमेकं वाणिज्यिकं केन्द्रमासीत् ।
- iv) 'भेल्लस्वामिनः' इति सूर्यदेवतायाः मन्दिरस्य लोकख्यातिः ।
- v) पतञ्जलिः योगदर्शनस्य प्रणेता व्याकरणमहाभाष्यस्य कर्ता च आसीत् ।

(6)



योग पूर्व पृष्ठ

+



पृष्ठ 6 के अंक

=



कुल अंक



प्रश्न क्र.

ख) भगीरथः दुःखितः --- स्वर्गलोकं गतवन्तः ।

i) भगीरथः नदीं भूमितः पातालं नीतवान् ।

ii) "हे ईश ! नदीं भूमौ विसृजतु" इति भगीरथः प्रार्थितवान् ।

iii) भगीरथस्य पुरतः शिवः प्रत्यक्षः अभवत् ।

iv) सगरपुत्राः स्वर्गलोकं गतवन्तः ।

v) भगीरथः पुनः तपः कृतवान् ।

B
S
E

प्रश्न क्र. 10 का उत्तर :-

क) गङ्गा पापं --- सन्तो महाशयाः ॥

i) गङ्गा पापं हन्ति ।

ii) शशी तापं हन्ति ।

iii) कल्पतरुः दैन्यं हन्ति ।

iv) पापं तापं दैन्यं च (सन्तः) हनन्ति ।

v) 'हन्ति' इत्यस्मिन् पदे एकत्वनं अस्ति ।



कुल अंक

BOARD OF SECONDARY EDUCATION, MADHYA PRADESH BHOPAL BOARD OF SECONDARY EDUCATION

प्रश्न क्र.

ग) ध्रुवान् स्थ - - - - - नैव सिद्ध्यते ॥

ध्रुवान् स्थ वः परीक्षणस्य कालः आगतः।

ग) हिमालयस्य रक्षणे समुदाताः स्थ सर्वतः।

ग) आयं पुरातनौ अस्य भारतस्य सखा विद्यते।

ग) स्वकर्मणि प्रवर्तितुं कदापि नैव सिद्ध्यते।

B
S
E

ग) 'नैव' इत्यस्य पदस्य सन्धितिच्छेदं
न + स्व - वृद्धिस्वरसन्धिः अस्ति।

प्रश्न क्र. 11 का उत्तरं।

अ

व

i) वरुणदेवः

द्विजश्रेष्ठः

दीर्घसूत्री

कालगणना

v) वृष्टिं वर्षति

ii) वृद्धः

iii) न स्यात्

iv) खगोलशास्त्रं

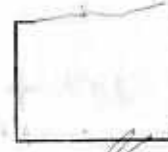
8



+



=



योग पूर्व पृष्ठ

पृष्ठ 8 के अंक

कुल अंक



प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. 12 का उत्तर:-

i) आम् ।

ii) आम् ।

iii) न ।

iv) आम् ।

B
S
E

प्रश्न क्र. 13 का उत्तर:-

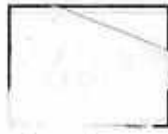
i) नात्कम् ।

ii) जरा ।

iii) गगनं ।

iv) संस्कृतम् ।

9



योग पूर्व पृष्ठ

+



पृष्ठ 9 के अंक

=



कुल अंक



प्रश्न क्र. 14 का उत्तर :-

शुभाषित - I

(दान - प्रशंसा)

दानेन भूतानि वशीभवन्ति,
दानेन वैराग्यपि यान्ति नाशम् ।
परोक्षार्पे बन्धुत्वमुपैति दाने -
दानं हि सर्वव्यसनानि हन्ति ॥

शुभाषित - II

(गुण - प्रशंसा)

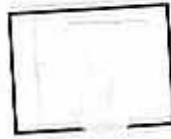
गुणाः कुर्वन्ति दूतत्वं, दूरेऽपि वसतां सताम् ।
केतकीगन्धमाध्याय स्वयमायान्ति षट्षट्ठाः ॥

B
S
E

10



+



=



कु

योग पूर्व पृष्ठ

पृष्ठ 10, अंक



प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. १५ का उत्तर :-

श्रीमान्,

श्रीमन्तः प्राचार्य महोदयाः,

शासकीय उत्कृष्ट उच्च मा. विद्यालयः,

भोपालनगरं, मध्यप्रदेशः।

विषयः - छात्रवृत्ति - प्रदानार्थम् प्रार्थनापत्रं।

B
S
E

महोदयाः,

अहं सविनयं निवेदयामि यत् मम पितुः आर्थिक-
स्थितिः शोचनीया वर्तते। अहं शिक्षण - शुल्कम् अपि
दातुम् असमर्था अस्मि।

अतः मम कृते श्रीमन्तः छात्रवृत्तिं दापयन्तु इति
प्रार्थये।

दान्यतादम्

दिनाङ्कः ०५/०२/२०१८

विनयावता

नाम - अ व स

कक्षा - दशम् 'अ'

11

$$\boxed{\text{याग पूर्व पृष्ठ}} + \boxed{\text{पृष्ठ 11 के अंक}} = \boxed{\text{कुल अंक}}$$



प्रश्न क्र. 16 का उत्तर :-

- i) श्रीगणेशाय नमः ।
 - ii) छात्राः कीडाक्षेत्रे कीडन्ति ।
 - iii) पिता पुत्रेण सह गच्छति ।
 - iv) कृष्णाय नवनीतं श्रेयते ।
- कृष्णकाः ग्रामं गच्छन्ति ।
शत्रवान् किं करोति ?

प्रश्न क्र. 17 का उत्तर :-

- i) रथकारः द्वास्त्रयोपहतः चिन्तितवान् ।
- ii) तेन असववेहनया पीड्यमानाम् उड्डीम् अपश्यत् ।
- iii) तेन प्रचुरा उड्डीः कर्भाश्च सम्मिलिताः ।
- iv) उड्दं यूथावु अष्टोऽभावत् ।
- v) सिंहैर्न उड्दः मारितः ।

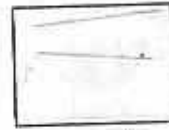
12



+



=



योग पूर्व पृष्ठ

पृष्ठ 12 के अंक

कुल अंक



प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. 18 का उत्तर :-

i) उपर्युक्त गद्यांशस्य उचितं बीर्षकं 'संस्कृतभाषायाः महत्वं' अस्ति ।

ii) अस्माकं देशस्य प्राचीनतमा भाषा संस्कृतभाषा अस्ति ।

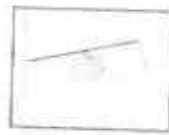
iii) सर्वे वेदग्रन्थाः संस्कृतभाषायामैव सन्ति ।

iv) संस्कृतभाषा भारतराष्ट्रस्य एकतायाः आधारः अस्ति ।

v) संस्कृतस्य महत्वं अद्यापि अक्षुण्णं वर्तते ।

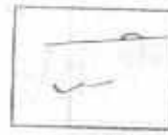


+



पृष्ठ 13 के अंक

100



कुल अंक



∴ प्रश्न क्र. 19 का उत्तर :-

ii) महाकवि: कालिदासः

कविकुलशिरोमणिः महाकविः कालिदासः संस्कृतभाषायाः
श्रेष्ठतमः कविः आसीत् । सः नाटककारः, महाकाव्यप्रणेता
गीतिकाव्यकर्ता च आसीत् । तस्य प्रमुखाः ग्रन्थाः

१) त्रीणि नाटकानि

मालविकाग्निमित्रम् , विक्रमोर्वशीयम्

अभिज्ञानशाकुन्तलम् - ८१

ii) महाकाल्यद्वयम् -

रघुवंशम्, कुमारसम्भवम् ।

iii) गीतिकाव्यद्वयम् -

मेधादूतम् , ऋतुसंहारं च ।

कालिदासस्य लोकप्रियतायाः कारणं तस्य प्रसाद-
गुणयुक्ता ललिताशैली अस्ति । कालिदासस्य प्रकृतिचित्रणं
अतीव रम्यं अस्ति । चरित्रचित्रणे कालिदासः अतीव
पटुः अस्ति ।

कालिदासः महाराजविक्रमादित्यस्य सभाकविः आसीत् ।
अनुगीरते यत्तस्य जन्मस्थानम् । उज्जयिनी आसीत् ।
मेघदूते उज्जयिन्याः भव्यं वर्णनं विद्यते । महाकविः



कुल

DESH, BHOPAL BOARD OF SECONDARY EDUCATION, MADHYA PRADESH, BHOPAL BOARD OF SEC

प्रश्न क्र.

कालिदासः विरचितः सर्वे ग्रन्थाः अधुनाऽपि
सर्वत्र उच्चस्थानं लभन्ते । वैदेशिकाः विद्वांसोऽपि
तस्य ग्रन्थान् पठित्वा आनन्दं अनुभूयन्ते ।
महाकविः कालिदासेन विरचितं साहित्यं विदेशेषु
अपि सम्मानीय स्थानं प्राप्तं । कालिदासस्य काव्य-
भाषा अत्यन्तं सरला मनोहराः च वर्तते । तस्य
काव्यशृंगारम् प्रकृतिप्रधानं रसप्रधानं च अस्ति ।
रसिक जनाः तं पठित्वा भूषणं रसोत्पादनम् कुर्वन्ति ।

B
S
E

कालिदासस्य कृतिषु कृत्रिमतायाः अभावः
अस्ति । कालिदासस्य साहित्ये काव्यसौन्दर्यं, रस-
निरूपणं च सर्वत्र दृश्यते । तस्य श्रवणः
सुधासिक्ताः, चेतोहराः सन्ति । कालिदासस्य
उपमाप्रयोगः अपूर्वः अतः साधूच्यते -

'उपमा कालिदासस्य ।'